

İslam-Batı Çatışması Ne Getirecek?

Mümtaz'er TÜRKÖNE

"9/11", uzun süreceği anlaşılan bir savaşın başlangıcı olarak kabul ediliyor. "Amerika Savaşta" logosunu, CNN bu tarihten sonra uzun süre kullandı ve yeri geldikçe kullanmaya devam ediyor. Evet, dünyanın hegemonik gücü Amerika bilfiil savaşta, hem de çok uzun süreceği anlaşılan bir savaşın içinde. Peki Amerika'nın savaştığı düşman kim?

ABD Başkanı G.W.Bush, en yetkili ağız olarak düşmanı şöyle tanımlıyor: "Dünya çapında teröristler ve onlara destek veren ülkeler". "Teröristler kim?" sorusunun cevabı belli: İslamcı teröristler. Ülkeleri ise listeyi kabartarak ilan ediyorlar. The Axes of Evil içinde iki İslam ülkesi yer alıyor: Irak ve İran. Amerikalı stratejisyenler tarafları, kendilerini daha geniş bir cepheye alarak tanımlıyor: Batılı milletler ve İslamcı teröristler. Batı ve İslam arasında başlayan bu savaş, dikkatli bir ifade ile İslam ve dünyanın geri kalanı arasında bir savaş olarak tarif ediliyor.

Bu savaşın bugüne kadar yapılanlardan çok farklı olacağı ve çok uzun yıllar süreceği ortada. Bu savaş bildiğimiz savaşlardan değil, öyleyse kullanılan silahlar, muharebe şekilleri ve alanları farklı olacak. Her aşamasında sonuçları ve yarattığı reaksiyonlar da değişik olacak. Dünya dengelerini ve uluslararası ilişkilerin şeklini farklı bir şekilde derinden etkileyecek.

Nasıl olacağını, bu savaşın neler getireceğini kestirmek için, nasıl başladığına bakmamız lazım. Çünkü, gerçekte bu savaşın başlangıç tarihi 11 Eylül değil.

Düşmansız Olmaz!

1989'un, yani Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın bitiminin hemen ertesini konu alan Hollywood yapımı bir komedi filmi vardı. Konusu, ABD'nin yeni bir düşman arayışı idi. "Kızıl Tehlike" sona erdikten sonra, Amerika'nın hegemonik sistemi çöküyor ve anlamını kaybediyor. Potansiyel düşmanların hepsine tek tek müracaat ediyorlar, ama hiç birinden yüz bulamıyorlar. Sonunda Kanada, sinsi ve

tehlikeli düşman ilan ediliyor. Başta Başkan'ın beyanları ve medyanın kampanyası ile Amerikan halkı, Kanada'nın ABD'yi işgal etmeye hazırlandığına inandırılıyor.

Irving Kristol'un 2 Ağustos 1996'da The Wall Street Journal'da yazdıkları, düşman arayışının bir Hollywood tahayyülü olmadığını gösteriyor. Yazar sıradan biri değil, Amerikan politikasının temel direklerinden Council of Foreign Relations'dan ve şöyle diyor: "Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra bizim ihtiyacımız olan şey, açıkça ideolojik ve tehditkar bir düşmandır. Öyle bir düşman ki, bizi karşısında birleştiresin." New York Times, çok sayıda temsil edici örnekten birinde şunları yazıyordu (January 21,1996) : "Red Menace Is Gone, But Here's Islam". İhtimamla ve dikkatle büyümesi için çaba harcanan tehlikeyi, inandırıcı, ikna edici bir düşmana dönüştürmek ve ona savaş ilan etmek için Amerika, 9/11'e kadar beklemek zorunda kaldı.

Bu tarihe kadar büyük tartışmalarla iki kere kuvvet indirimine giden ABD ordusunun, bu tarihten sonra, askeri harcamalarını 5 yıl içinde % 20 oranında arttıracak olması("The US defence budget debate:How much is enough?",The International Institute for Strategic Studies, Vol:8, Issue 2, March 2002), düşman sıkıntısının sona erdiğini göstermiyor mu?

Post-modern Emperyalizm:

Gücün yönetilmesi ve etkin olabilmesi için bir düşman gerekir. Sadece halkınızı değil, dünya kamuoyunu da bu düşmana karşı savaşınızda şemsiyeniz altına sokacaksınız. Blair'in danışmanı Robert Cooper, bu şemsiyenin meşruiyetini arkaik bir formülle kökünden çözüyor: "Yeni bir emperyalizme gerek var." İmparatorluk düzen demek, imparatorluğun dışında ise barbarlar, kargaşa ve düzensizlik var. Öyleyse postmodern dünya çifte standarda alışmalı. "Kendi aramızda hukuku koruyoruz, ama yolumuz ormana düştüğünde, orman kanunlarını da kullanabilmeliyiz." (Radikal, 7 Nisan 2002) Evet, bildiğimiz medeni dünya ve dışında yer alan barbar dünya. Yani İslam dünyası. Tabii medeni imparatorluk, kendini koruyabilmek için her türlü hileye ve güç kullanımına başvurma hakkına sahip olacak. Cooper, gerekli araçlara da sahip olduğumuzu söylüyor: "IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlarla küresel ekonominin gönüllü emperyalizmini yaşayabiliyoruz. Bu çok ülkeli kurumlar küresel ekonomiye, yatırım ve refahın verimli döngüsüne dahil olmak isteyen ülkelere yardımcı oluyor. Karşılığında yardım ihtiyacını doğuran siyasi ve ekonomik başarısızlıkları tedavi edecek taleplerde bulunuyorlar." Demek ki, bir emperyalizm zaten var ve bu kurumlar aracılığıyla hükmünü yürütüyor.

Yukarda gösterdik, "barbar dünya"nın İslam dünyası olarak tanımlanması 11 Eylül'le başlamadı. 11 Eylül bu savaşa trajik bir inandırıcılık sağladı. Öyleyse şu soruyu sormak zorundayız: Tercih edilen düşman neden İslam?

Medeniyetler Çatışması mı?

Huntington'un tezi bir kehanet değil bir temenni idi. Düşman arayan Amerika'nın teorisyenleri, sipariş usulü düşman aramaya ve yaratmaya giriştiler. Bugün, Huntington'un temennisi gerçekleşmiş görünüyor: Amerika, acımasız, barbar ve korkutucu bir düşmana sahip. Farklı bir medeniyet, Amerika'nın temsil ettiği ileri, hümanist ve zengin medeniyete düşmanlık ediyor. Onu, masum insanların hayatlarına kasteden terör silahı ile durdurmaya çalışıyor. Gözü dönmüş, zalim, kesin inançlı caniler iş başında. Hedef, Amerikan halkı. Ortalıkta gezen kimyasal ve biyolojik silahlar, bu çirkin savaşın araçları. Sinsi düşmanın nerede, ne zaman ortaya çıkacağı ve kaç bin masum kişiyi hedef alacağı belli değil.

Peki neden? Nedir Müslümanların alıp veremedikleri Amerika ile?

Cevabı arayacağımız adres İslam ülkeleri değil; medeniyetler savaşını öngören Huntington'un makul ve ikna edici cevapları olmalı. Şöyle diyor ünlü düşünür:

"Medeniyete dair bir dünya düzeni ortaya çıkmaktadır." Bu düzeni kim niye çıkarmıştır, neden Soğuk Savaş'ın bitmesini beklemiştir? Meçhul. "Kültürel yakınlıkları paylaşan toplumlar birbirleriyle işbirliği yapmakta, toplumları bir medeniyetten öbürüne geçirme çabaları başarısız olmakta ve ülkeler kendi medeniyetlerinin çekirdek ya da önde yer alan devletleri etrafında kümelenmektedir." İslam dünyasını, ancak bu satırlarda böylesine mütecanis hale getirmek mümkün, ama dünyanın neresinde? (Samuel P.Huntington, The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order, 1996, s. 23)

"Yeni dünyada en yaygın, önemli ve tehlikeli anlaşmazlıklar sosyal sınıflar, zengin ve yoksul veya diğer ekonomik olarak tanımlanmış gruplar arasında değil, farklı kültürel varlıklara ait halklar arasında çıkacaktır."(s.26) Huntington kitabında ABD'yi bir ekonomik dev olarak tanımlar ve ekonomik açmazlarına yer verirken diğer medeniyetler birer kültürel varlığa dönüşmektedir. Kısaca zor bir işi başarmaktadır: Kültürlerle ekonomik güçler arasındaki makul ve gerçek bir savaşı resmetmektedir.

Ünlü düşünürün 11 Eylül'den sonra Newsweek'de çıkan (January, 2002) makalesi haklı çıkmanın gururu ile netleşiyor. Başlık: "Müslüman savaşları Çağı". Müslümanlar kendi aralarında ve diğerleriyle savaşıyor. Müslüman şiddetinin örnekleri ana medeniyetler çatışmasının İslamla Batı ve İslamla dünyanın geri kalanı arasındaki bir savaşı işaret ediyor. 11 Eylül bu savaşın başlangıcı değil, öncekilerin devamı ve tırmanması.

Huntington'un bu ısmarlama tezinin bir anlam taşıyıp taşımadığını sorgulamak için hala şu soruyu sormaya hakkımız var: Neden İslam medeniyeti ve müslümanlar?

Evet. ABD'ye rakip olan ve geleceğin karabasanı olarak emin adımlarla ilerleyen Konfüçyüs medeniyeti veya Hindular değil de, Müslümanlar? Medeniyetler savaşı, neden İslam ile Batı arasında?

Bu savaşın aslında tek taraflı ilan edilmiş bir savaş olduğunu ve ABD'nin hegemonik çıkarlarına göre şekillendiğini anlamak için çok büyük gayret gerekmiyor; dünya güç dengelerine bakmak bize bu savaşın niçin tercih edildiğini ve tırmandırıldığını gösteriyor.

İslam uygun bir düşman, daha doğrusu dünyayı susta tutmak için elverişli bir enstrüman. ABD'nin gerçekte kutuplaştığı ve frenlemeye çalıştığı dünyanın tamamı için ortak bir tehdide dönüştürülme potansiyeli taşıyor. Amerika Çin'i, Hindistan'ı ve Avrupa'yı frenlemeye ve inişe geçen hegemonik gücüne yeni gerekçeler bulmaya çalışıyor. Çin, büyük bir müslüman azınlığa sahip. Hindistan, bir İslam ülkesi olan ve nükleer silahı da bulunan Pakistan'la kutuplaşıyor ve yine büyük bir müslüman nüfusu barındırıyor.

Bu çatışmanın ABD açısından hegemonik düzenin restorasyonunda ne kadar elverişli olduğunu uluslararası ilişkiler dengelerindeki son gelişmeler gösteriyor. Euro ile ABD dolarını tehdit eden Avrupa, kendi sınırlarına sıkışıp kaldı. İslam tehdidine göre oluşan yeni dengeler içinde kendine yer bulamıyor. Amerika, Orta Asya'ya ve Kafkasya'ya yerleşti. ABD ile Rusya arasındaki stratejik ortaklığın kritik dayanaklarından biri, yükselen İslamî terör tehdidi. Sadık müttefik Pakistan, şimdi hedef ülke konumunda. Afganistan'a yerleşen ABD, şimdi Pakistan'daki "uyanış"ı kolluyor. Nükleer silahlarını ABD denetimine açan Pakistan en önemli kozunu kaybetmiş durumda. Pakistan'ın harcanması, ABD'nin eline, Çin'e karşı Hindistan kartını veriyor. Böylelikle geleceğin devi çembere alınıyor.

Husumeti kanıtlanmış bir düşman ne imkanlar ve fırsatlar sağlıyor. Bir tek düşmanla dünya çöküyor ve yeni bir dünya kuruluyor.

Medeniyetler çatışması yok: reel politığın basit bir enstrümanı etrafında sanal bir dehşet dünyası yaratılıyor. Ve bu dünya gücün gerekçesini sağlıyor.

"Türkler Geliyor!"

Aslında, "Medeniyetler Çatışması" tezi, şiddetle ihtiyaç duyulan düşmanı besleyip büyüten, kayıran, kollayan bir mantığa sahip. Çünkü, açıkça çatışan medeniyetler değil. Dünyada hangi akıl sahibi, müslümanların Batı'ya sahip oldukları bir medeniyet projesi üzerinden savaş açtığını söyleyebilir. Karşı karşıya gelen, Haçlı Seferlerindeki Selahaddin Eyyubî ile Aslan Yürekli Richard değil. Kast edilen, medenî Roma imparatorluğunun barbar Keltlerin veya Atilla'nın saldırısına uğraması cinsinden bir savaş. Medeniyetler Çatışması tezinin sahipleri, aslında iki medeniyetin çatıştığını söylemiyor; Batı medeniyetinin bir barbar saldırısı ile karşı karşıya bulunduğunu ileri sürüyor. Her ne kadar, barbarlar uçak kullanmayı bilse de, aralarında bilgisayar dehalari bulunsa da.

Osmanlı devrinde feodal Avrupa'yı asgari birlik içinde tutan "Türkler geliyor!" tehdidi gibi basit bir figür. Avrupa'nın boydan boya hemen her eski kilisesinde duvarları süsleyen tablolar içinde hilalin ve Türk sarığının vahşetini anlatan korkunç resimlerin bıraktığı etkiden farklı bir sonuç değil beklenen..

Yaramazlık yapanları, disipline uymayanları hizaya sokan ve otoriteye derin ve ikna edici bir anlam kazandıran bir masalı çocuklara anlatma imkanı yeniden doğuyor.

Global İntifada

11 Eylül'le başlayan tarihin yeni kesitinin hangi istikamete yöneleceği ortada. Güçlü bir İslamî terör dalgası dünyanın büyük bir kısmını eylem alanına çevirecek. Bir de intifada'nın global türü, İslam ülkelerinin hükümetlerini sürekli baskıcı, anti demokrat tavırlar almaya zorlayacak.İslam toplumları terör ve baskı cenderesinde öğütülecek. ABD hegemonyası, bu terör ve eylem dalgası ile sarsılan dünyaya nizam dağıtmak ve Batılı hedefleri bu belaya karşı korumak için daha fazla araç, teori, para ve desteğe yani güce ihtiyaç duyacak. Haklı ve meşru gerekçelere dayanan bu talepler, halkın rızası ile aynı tehlide maruz ülkelerin boyun eğmesi ile kendisine verilecek. Kısaca, hegemonik düzene anlam kazandırmak için insanlar ölecek, ülkeler karışıklığa sürüklenecek, baskı altında inleyecek. Olsun, sonuçta güç işini görecek.

Bugün seçime katılma oranının % 20'lerde seyrettiği Cezayir'in 93'de yaşadığı derin açmazı hatırlayalım. Bu açmaz, az buçuk demokrasisi olan veya demokrasiyi geliştirme umudu olan bütün İslam ülkelerinde yaşanacak. Dikta yönetimleri, Batının kayıtsız şartsız desteği ile İslamcı iktidarlara tercih edilecek. Hepsi siyasî istikrarsızlığa itilecek. İstikrarsızlık ortamında ekonomik gelişme umutları tükenecek; yoksulluk Batı yardımını ve himayesini vazgeçilmez kılacak.

Neler olacağını görmek için neler olduğuna göz atmak gerekir. Çünkü, tarih benzer kalıplarla kendini tekrarlamaya hazırlanıyor.

19. yüzyılda İslam toplumlarının Batı yayılmasına karşı gösterdikleri tepkiden bahsediyoruz. Hindistan'daki Sipahi ayaklanmasını, İran'daki Tütün Protestosu'nu ve Sudan'daki Mehdi Ayaklanmasını ve İngiliz Generalinin esir alınışını hatırlayalım. Batı yayılması, hakimiyetini kurduğu hiç bir toplumda bu kadar kuvvetli bir dirençle karşılaşmamıştı. Aslında, İslamiyetin güçlü bir anti-empyralist ideolojiye dönüşmesinin sebebi de Batı üstünlüğü olmuştur.

Müslümanların, Batı üstünlüğü karşısında bütün Batı dışı toplumlar gibi karşı koyabilecekleri araçları yoktu. Yoksuldular, kendilerini yönetenler müslüman yöneticilere sadece boyun eğiyorlardı, askerî, kültürel ve siyasî açıdan geri idiler.Bu eziklikler arasında kendilerini üstün hissedebilecekleri alanı sadece dinlerinde buldular. Batılılar, İslamiyetin tashih ettiği muharref bir dine inanıyorlardı. Öyleyse

Batı'nın bütün üstünlüklerine rağmen dinleri onları daha ileri ve haklı bir mevkiye taşıyordu. Bu mecrada dinlerini yeniden keşfettiler; ona geri oldukları bütün alanları dolduracak kadar ilave anlamlar yüklediler. Onu, her dertlerini çözecek keskin bir ideolojiye, bir kurtuluş merciine dönüştürdüler. Kendi devletlerine, Batı karşısında bağımsız ve onurlu bir konuma sahip müslüman ülkelerde İslamcılığın bu kadar keskin ve güçlü bir akıma dönüşmemesinin -Türkiye gibi- sebebi budur.

Geçmişin mirasının bize öğrettiklerinden gelecek için şu sonuçları çıkartabiliriz. ABD'nin yeni bir ivme kazanan ve İslam dünyasını hedef alan hegemonyası Müslüman toplumlarda güçlü bir dirençle karşılaşacak. Hesaplar doğru. Bu direncin kök salacağı alan, cemaat yapıları ve İslamcı örgütler olacak. Camiler, bu direniş ruhunun ve öfkenin yayıldığı mekanlar olarak ön plana çıkacak. Filistin'de, Afganistan'da, Keşmir'de müslümanlara reva görülenler ve müslüman hükümetlerin teslimiyetçi tutumları bu direncin duygusal motorunu oluşturacak.

Sonuç ne olacak? Batı'nın ilgilendiği cevabı verelim: İlk defa İsrail'den Pakistan'a sıçrayan intihar saldırılarının giderek artan benzerleri. Başta Amerikan hedefleri olmak üzere, Batı hedeflerine yönelik şiddet eylemleri. Biyolojik ve kimyasal silahların, işportada dolaştığı hatta portatif nükleer silahların kolay ulaşılabilir olduğu bir zamanda daha trajik olayları, 11 Eylül'den daha dehşet verici olanları beklememek için bir sebep yok.

Şu soruyu serinkanlı bir şekilde sorup cevabını aramalıyız: Amerika, İslamcı terör canavarını yaratıp ortaya salmakla doğru mu yapıyor?

Müslümanlar, Batı daha doğrusu ABD gibi büyük bir gücün düşmanı olarak tanımlanmanın aldatıcı gururunu yaşayabilirler. Ashında, hegemonyasını sürdürmeye çalışan bir gücün dolgu maddesi olarak kullandığı bir "öcü"den ibaretler. Yukarıdaki sorunun cevabını bu yüzden müslümanlar değil, Çin, Hindistan ve Avrupa gibi ABD'nin potansiyel rakipleri verecek. Müslümanların önündeki kaderi de, kendi yaptıkları değil bu potansiyel devlerin cevapları belirleyecek.